

FİNANSAL HESAPLAR RAPORU

VERİ YÖNETİŞİMİ VE İSTATİSTİK
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2020-III

 TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Özet

Sektörlere ilişkin finansal bilançolara göre, 2020 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla sektörlerin toplam finansal varlıkları 19,6 trilyon TL, yükümlülükleri ise 22,6 trilyon TL düzeyinde gerçekleşmiştir.

Aynı dönemde, hanehalkının ve finansal olmayan kuruluşların borçlarının GSYİH'ye oranı sırasıyla %18 ve %77 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlara göre Türkiye, hem hanehalkı hem de şirketler kategorisinde borçluluk düzeyi düşük ülkeler arasında yer almaktadır.

İçindekiler

Özet.....	1
Değerlendirmeler	3
Kimden-Kime (Mevduat ve Krediler).....	6
Hanehalkı	7
Finansal Olmayan Kuruluşlar	9
Yerleşik Sektörlerin Toplam Borcu	11

Değerlendirmeler

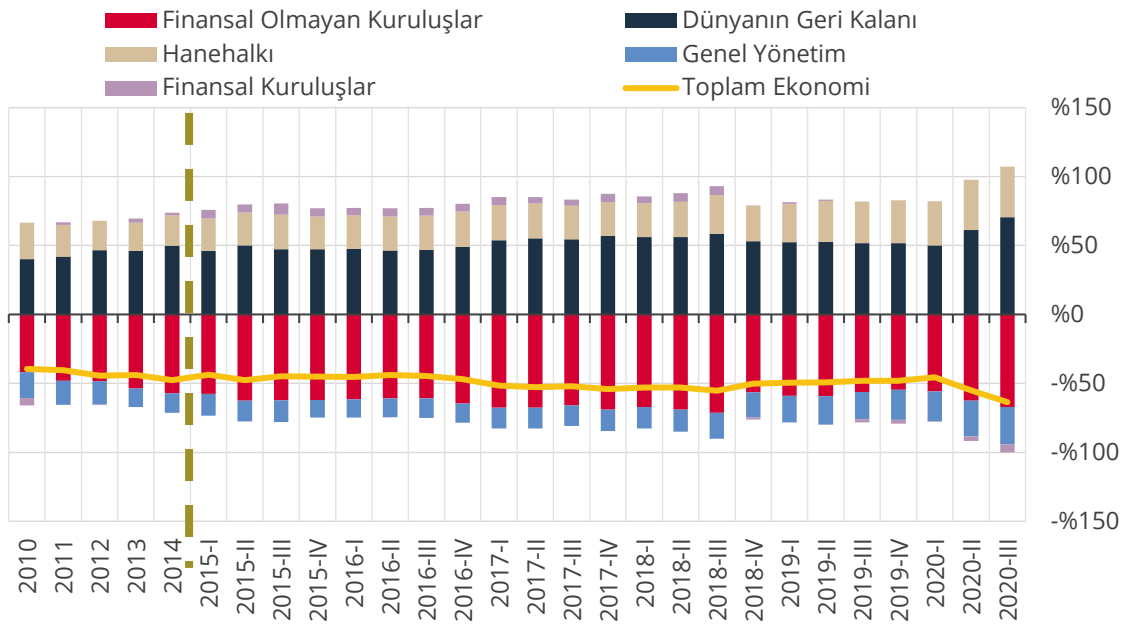
Tablo 1: Net Finansal Değerin Sektörler İtibarıyla Dağılımı (Milyar TL)^{1,2}

	Toplam Ekonomi	Finansal Olmayan Kuruluşlar	Finansal Kuruluşlar	Genel Yönetim	Hanehalkı	Dünyanın Geri Kalanı
Finansal Varlıklar	19.581	7.598	8.175	1.142	2.667	1.501
Yükümlülükler	22.597	10.780	8.457	2.430	931	4.844
Net Finansal Değer	-3.016	-3.182	-282	-1.288	1.736	3.343

Kaynak : TCMB

2020 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla, yurt içi ekonominin sektörel finansal bilançoları incelendiğinde, toplam ekonominin finansal borçlu pozisyonunda olduğu, hanehalkı ve dünyanın geri kalanının yurt içi sektörlerden alacaklı, finansal olmayan kuruluşlar ve genel yönetimin ise diğer sektörlerle borçlu pozisyonda olduğu gözlenmiştir. Finansal kuruluşlar sektörü ise finansal aracılık rolü gereği dengeye yakın bir net finansal değer yaratmıştır. (Tablo 1, Grafik 1)

Grafik 1: Net Finansal Değerin (Stok) GSYH'ye Oranı, Sektörler İtibarıyla (%)²

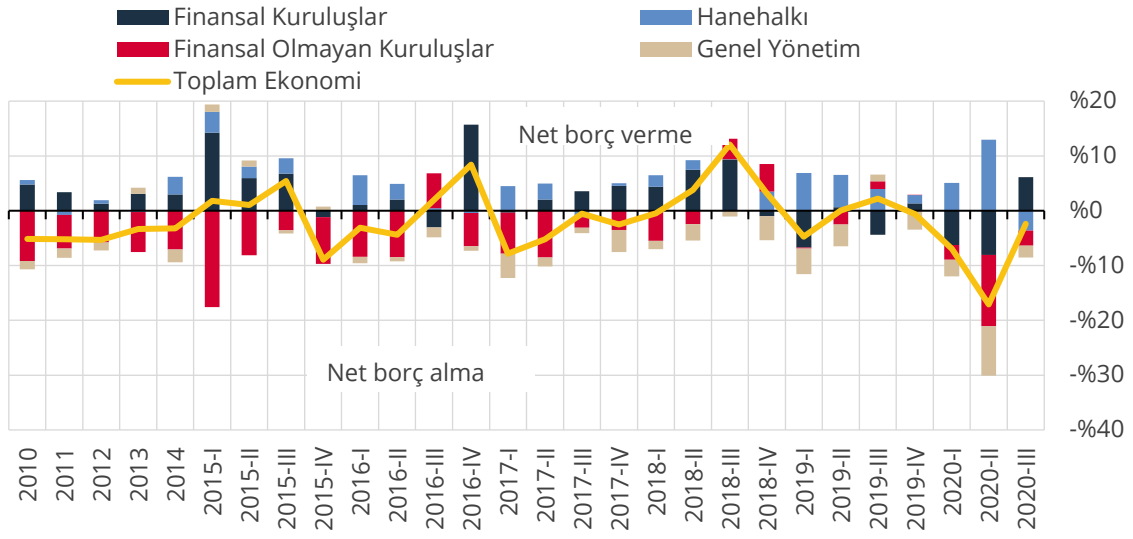

Kaynak: TCMB, TÜİK

Son Gözlem: 2020-III

¹ Metodoloji gereği, parasal altının karşı sektörü bulunmadığı için toplam yurt içi ekonominin net finansal değeri ile dünyanın geri kalanının net finansal değeri arasında söz konusu tutar kadar fark olmaktadır. Dünyanın geri kalanı, Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri ile uyumlu olacak şekilde, yurt dışı yerleşiklik ilkesi çerçevesinde raporlanmıştır.

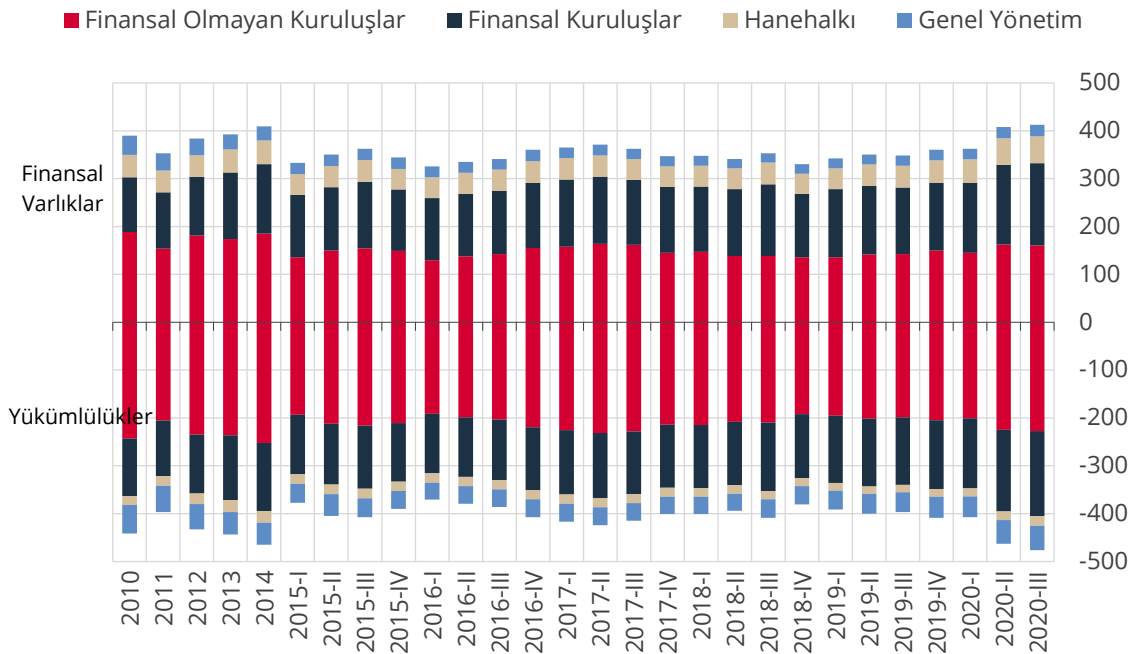
² Hanehalkı sektörü, hanehalkına hizmet veren kar amacı olmayan kuruluşları da kapsamaktadır.

Grafik 2: Net Borç Verme\ Borç Alma (İşlem), GSYH'ye Oran, Sektörler İtibarıyla (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK

Son Gözlem:2020-III

Sektörlerde gerçekleşen net finansal işlemler incelendiğinde, bir önceki çeyrekte GSYH'nin %17'si ile net borç alan konumunda olan toplam ekonomi 2020 yılı üçüncü çeyreğinde GSYH'nin %2,4'ü oranında net borç almıştır. Bu orana sektörlerin katkısı incelendiğinde, hanehalkının GSYH'nin %3,7'si ile bu dönemde en fazla borç alan sektör olduğu, bunu sırasıyla yaklaşık %2,7 ve %2,2 ile finansal olmayan kuruluşlar ve genel yönetimin izlediği, finansal kuruluşların ise GSYH'nin % 6,2'si oranında net borç verdiği gözlenmiştir (Grafik 2).

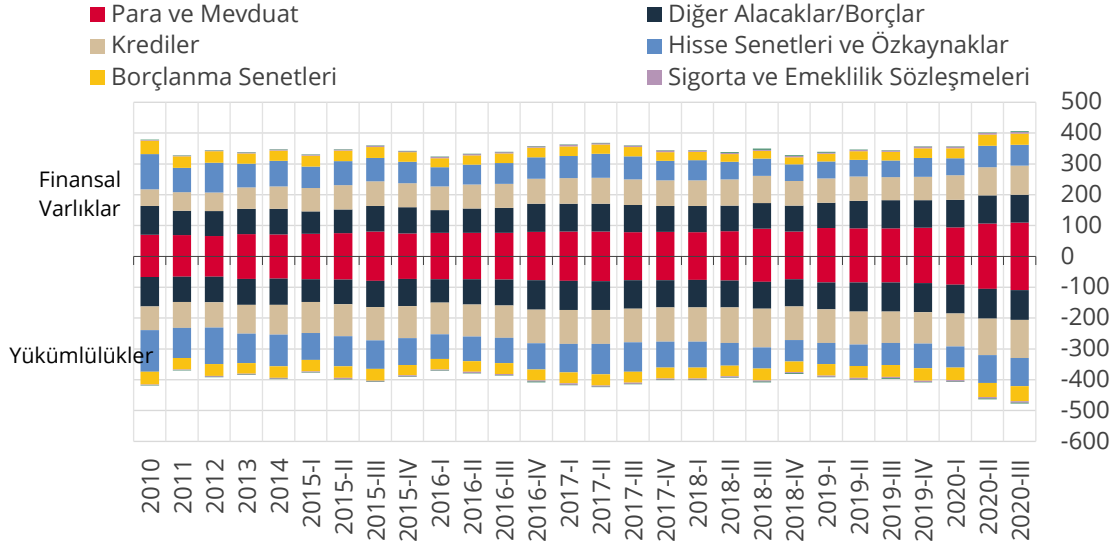
Grafik 3: Sektörler İtibarıyla Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin GSYH'ye Oranı (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK

Son Gözlem: 2020-III

Sektörlerin son dönem itibarıyla finansal varlık ve yükümlülük dağılımı incelendiğinde, finansal kuruluşların varlık tarafında, finansal olmayan kuruluşların yükümlülük tarafında en büyük sektör olmaya devam ettiği görülmektedir (Grafik 3).

Grafik 4: Finansal Araç Dağılımı-Toplam Ekonomi, GSYH'ye Oranı* (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK

Son Gözlem: 2020-III

(*)Parasal altın ve SDR dâhil edilmemiştir.

2020 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla varlıklarda para ve mevduat ile krediler; yükümlülüklerde ise sırasıyla krediler ile para ve mevduat kalemleri en ağırlıklı araçlar olarak gözlenmektedir (Grafik 4).

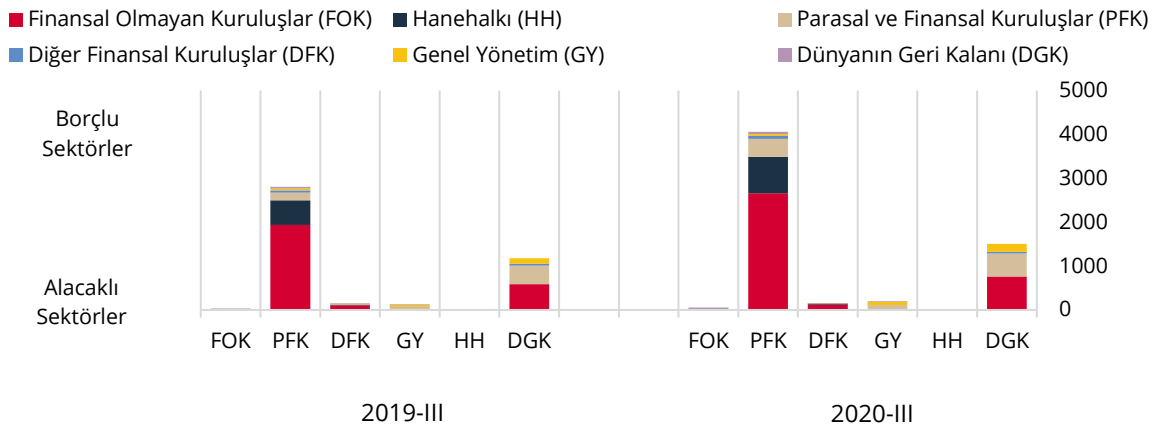
Kimden-Kime (Mevduat ve Krediler)

Mevduat ve kredi kalemleri için derlenen kimden-kime matrisleri ışığında ekonomik sektörler arası ilişkiler aşağıda incelenmiştir.

Kredilerin kimden-kime matrisleri incelendiğinde, 2020 yılı üçüncü çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre sektörler arası bağlantılarda önemli bir değişiklik gözlenmemiştir. En büyük bağlantı, finansal olmayan kuruluşlar ile parasal ve finansal kuruluşlar arasında gerçekleşmiş, parasal ve finansal kuruluşlar toplamda 4.057 milyar TL tutarında kredi kullanmış, bunun 2.658 milyar TL'lik kısmını finansal olmayan kuruluşlara ve 832 milyar TL'lik kısmını hanehalkına vermiştir. Yurt içi sektörler tarafından dünyanın geri kalanından 1.503 milyar TL'lik kredi kullanılmış, bunun 763 milyar TL'lik kısmını finansal olmayan kuruluşlar, 524 milyar TL'lik kısmını ise parasal ve finansal kuruluşlar kullanmıştır (Grafik 5).

2020 yılı üçüncü çeyreğinde, açılan toplam 5.620 milyar TL'lik mevduatın 4.964 milyar TL'lik kısmı parasal ve finansal kuruluşlarda, 656 milyar TL'lik kısmı ise dünyanın geri kalanında açılmıştır. Parasal ve finansal kuruluşlarda açılan mevduatın büyük bölümü hanehalkı (1.910 milyar TL) ve finansal olmayan kuruluşlara (1.005 milyar TL) aittir. Dünyanın geri kalanında açılan mevduatın önemli bir bölümü ise (525 milyar TL) parasal ve finansal kuruluşlar tarafından açılmıştır (Grafik 6).

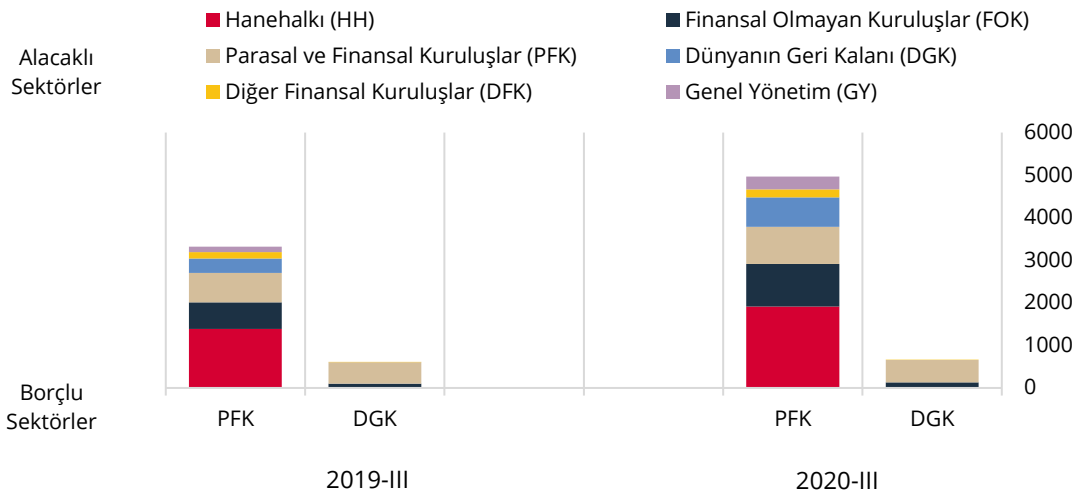
Grafik 5: Krediler, Kimden-Kime (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem:2020-III

Grafik 6: Mevduat, Kimden-Kime (Milyar TL)

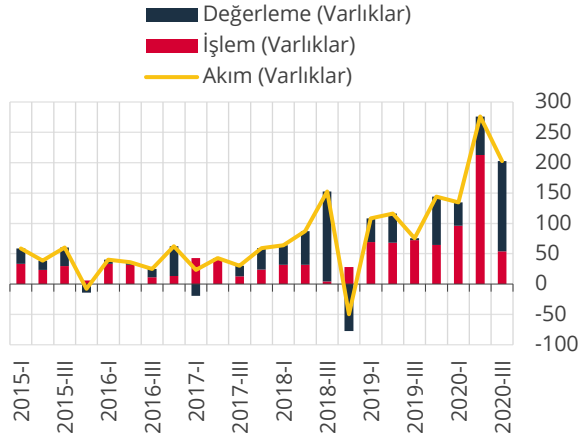
Kaynak: TCMB

Son Gözlem:2020-III

Hanehalkı

Hanehalkı finansal varlıkları; 2020 yılı üçüncü çeyreklik döneminde bir önceki döneme göre 202 milyar TL artış göstermiş, bu artışın 148 milyar TL'si değerlendirme, 54 milyar TL'si ise işlem kaynaklı olarak gerçekleşmiştir (Grafik 7). Hanehalkı yükümlülükleri aynı dönemde bir önceki döneme göre 106 milyar TL artış göstermiş, bu artışın tamamına yakını işlem artışı kaynaklı olarak gerçekleşmiştir (Grafik 8).

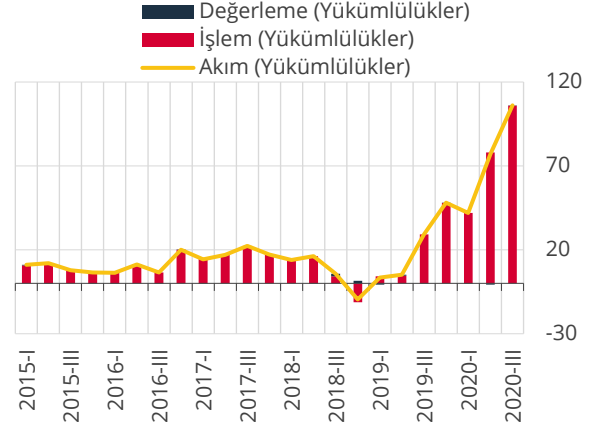
Grafik 7: Finansal Varlıklar, Akım (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem:2020-III

Grafik 8: Yükümlülükler, Akım (Milyar TL)

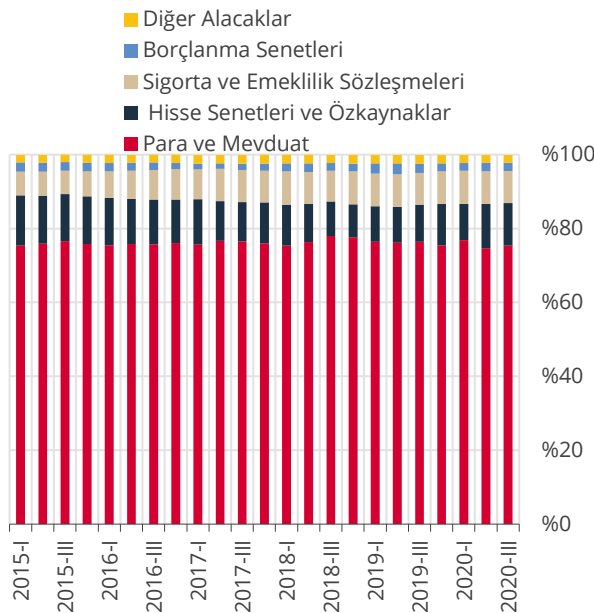

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 2020-III

2020 yılı üçüncü çeyrek itibarıyla, hanehalkının finansal araç dağılımında önemli bir değişiklik gözlenmemiştir. Finansal varlıklarında en temel araç %75 dolayındaki payı ile para ve mevduat olup, bunu hisse senetleri ve özkaynaklar izlemektedir (Grafik 9). Hanehalkı yükümlülükleri incelendiğinde; tamamına yakınının kredilerden oluştuğu görülmektedir (Grafik 10).

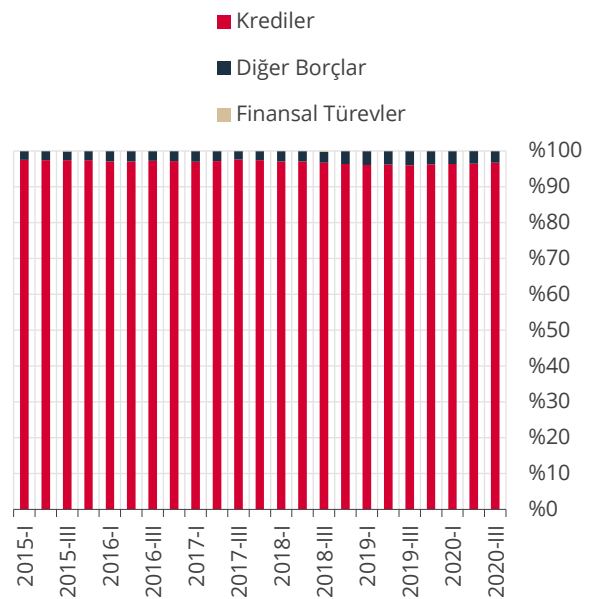
Grafik 9: Finansal Varlıkların Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem:2020-III

Grafik 10: Yükümlülüklerin Araç Dağılımı (%)

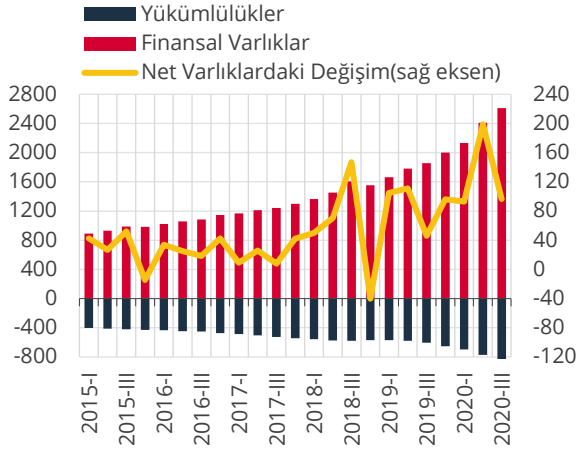

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 2020-III

Hanehalkı net finansal değeri 2020 yılı üçüncü çeyreğinde 96 milyar TL artış göstermiştir (Grafik 11). Hanehalkı borçluluğuna ilişkin göstergelere bakıldığında; hanehalkı borcunun GSYH'ye oranı ile borcun harcanabilir gelire oranı bir önceki döneme göre bir miktar artış göstererek sırasıyla %18 ve %53 olarak gerçekleşmiş, borcun toplam finansal varlıklara oranı ise %33 seviyelerinde yatay seyretmiştir. (Grafik 12).

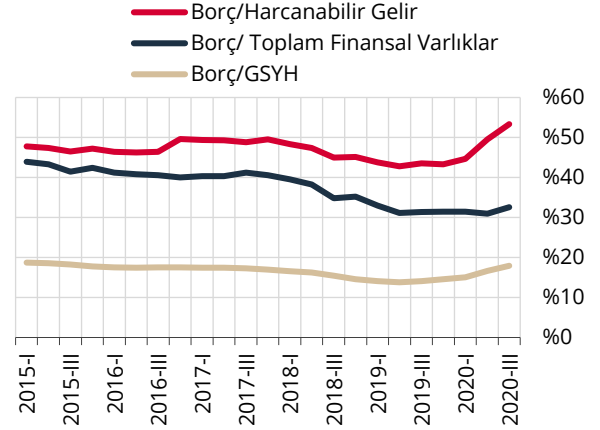
Grafik 11: Hanehalkı Net Varlık Değişimi
(Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 2020-III

Grafik 12: Hanehalkı Borcu* (%)

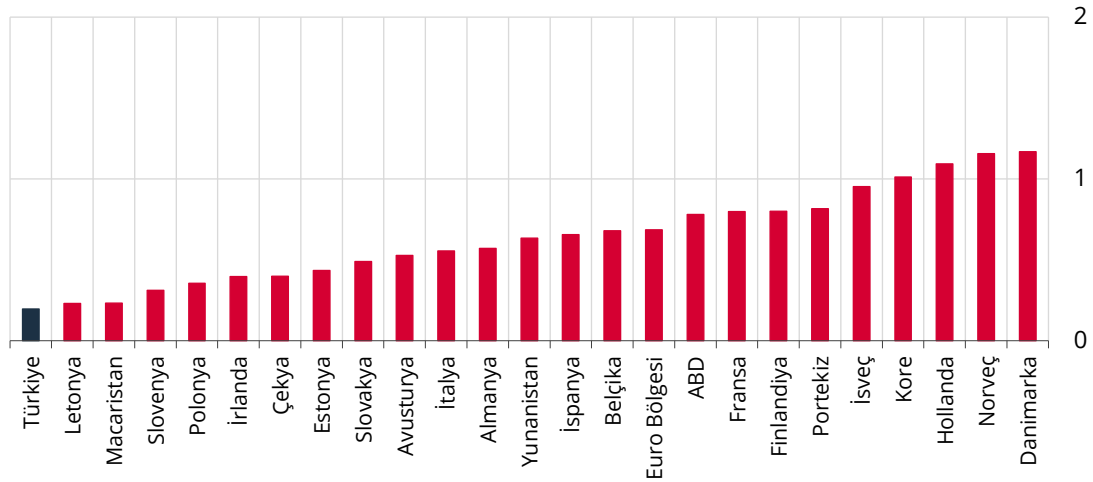
Kaynak: TCMB, TÜİK

Son Gözlem: 2020-III

* Hanehalkı borcu kredi kaleminden oluşmaktadır.

Hanehalkı yükümlülüklerinin GSYH'ye oranına bakıldığında; 2020 yılının üçüncü çeyreğinde Türkiye'nin karşılaştırma yapılan ülkeler arasında borçluluk düzeyi en düşük ülke olduğu görülmektedir (Grafik 13).

Grafik 13: Hanehalkı Yükümlülükleri/GSYH, Karşılaştırma

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD

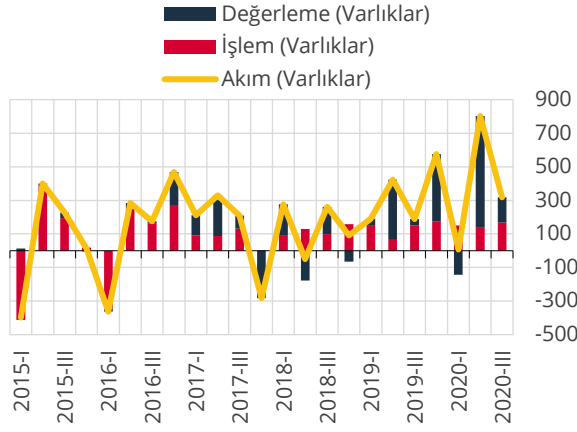
Son Gözlem: 2020-III

Dipnot: Diğer ülke verileri 2020 II. çeyrek itibarıyla.

Finansal Olmayan Kuruluşlar

Finansal olmayan kuruluşların finansal varlıkları 2020 yılı üçüncü çeyreklik döneminde bir önceki döneme göre 318 milyar TL artış göstermiştir. Söz konusu artışa 150 milyar TL'lik değerleme artışı pozitif yönde katkı yaparken, işlem artışı 168 milyar TL olmuştur. (Grafik 14). Finansal olmayan kuruluşların yükümlülükleri ise aynı dönemde 697 milyar TL artış göstermiş ve bu artışta 490 milyar TL'lik kur ve piyasa fiyatı değişiminden kaynaklanan değerleme artışının ve 207 milyar TL'lik işlem artışının etkili olduğu gözlenmiştir (Grafik 15).

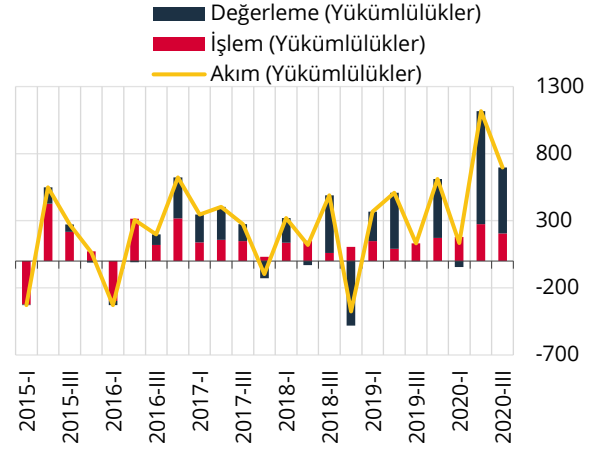
Grafik 14: Finansal Varlıklar, Akım (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 2020-III

Grafik 15: Yükümlülükler, Akım (Milyar TL)

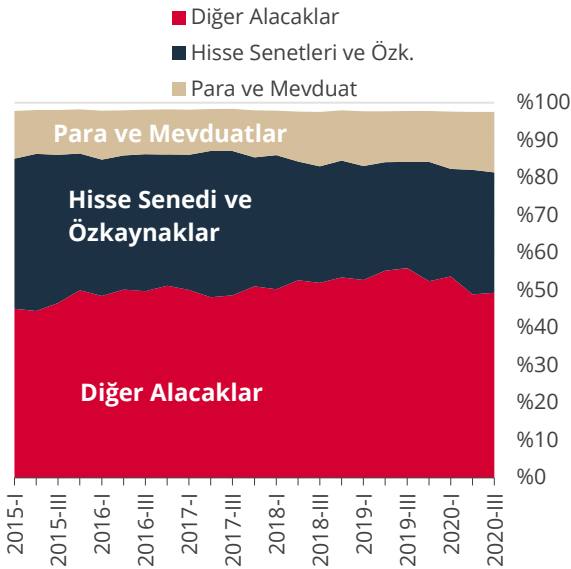

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 2020-III

2020 yılı üçüncü çeyreklik döneminde, finansal olmayan kuruluşların finansal işlem dağılımında önemli bir değişiklik olmamıştır. Varlık tarafındaki en önemli kalemi; satıcı kredi ve avansları ile diğer kalemlerin toplamından oluşan diğer alacaklar (%49) oluştururken, hisse senetleri ve özkaynakların payı %32, para ve mevduatın payı ise %16 olmuştur (Grafik 16). Yükümlülük tarafında ise diğer borçların oranı %38, kullanılan kredilerin payı ise %33 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Hisse senetleri ve özkaynak yoluyla yapılan finansmanın payı %28 düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik 17).

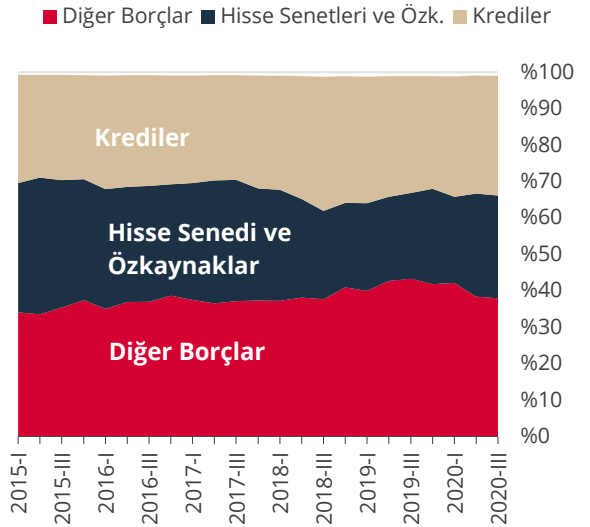
Grafik 16: Finansal Varlıkların Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 2020-III

Grafik 17: Yükümlülüklerin Araç Dağılımı (%)

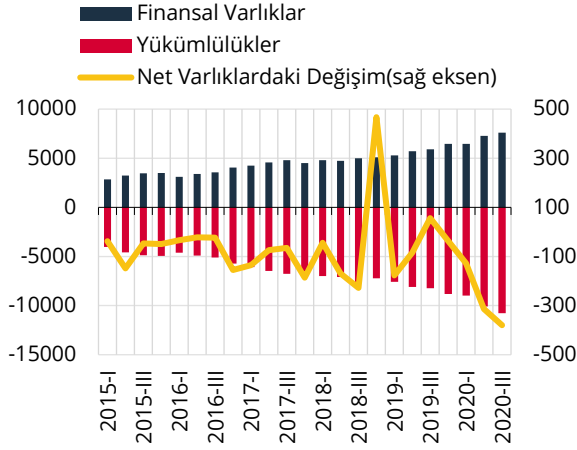

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 2020-III

Finansal olmayan kuruluşların net finansal değeri 2020 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki döneme göre 380 milyar TL azalmıştır (Grafik 18). Borçlarının GSYH'ye oranı aynı dönemde bir önceki döneme göre artış göstererek %77 seviyesinde gerçekleşmiştir. Borçların toplam finansal varlıklara oranı ise %48 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik 19).

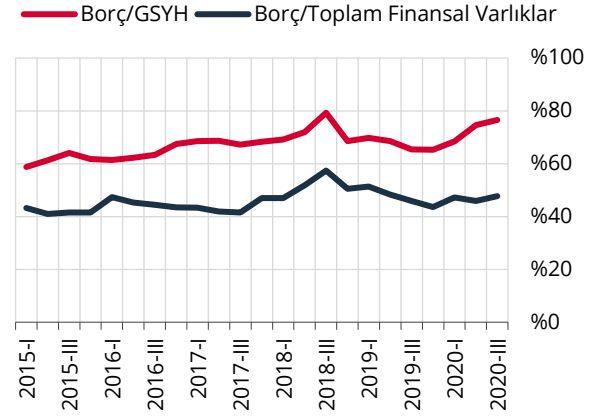
Grafik 18: Finansal Olmayan Kuruluşlar Net Varlık Değişimi (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem:2020-III

Grafik 19: Finansal Olmayan Kuruluşların Borcu (%)

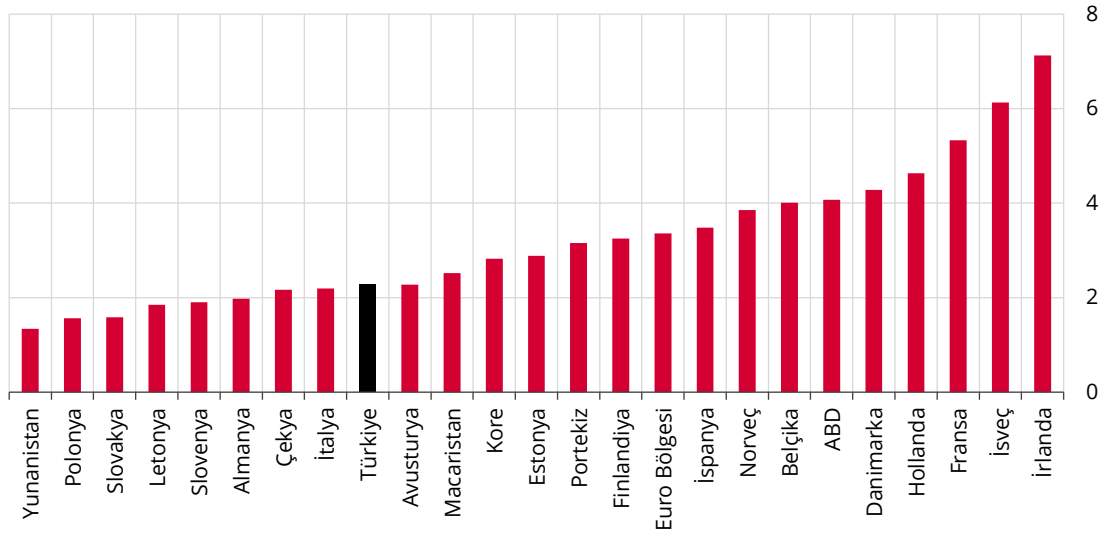
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 2020-III

Dipnot: Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır.

Finansal olmayan kuruluşların yükümlülüklerinin GSYH'ye oranları çeşitli ülkelerle karşılaştırıldığında; 2020 yılı üçüncü çeyreğinde, Türkiye'nin borçluluk düzeyi düşük ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir (Grafik 20).

Grafik 20: Finansal Olmayan Kuruluşların Yükümlülükleri / GSYH, Karşılaştırma

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD

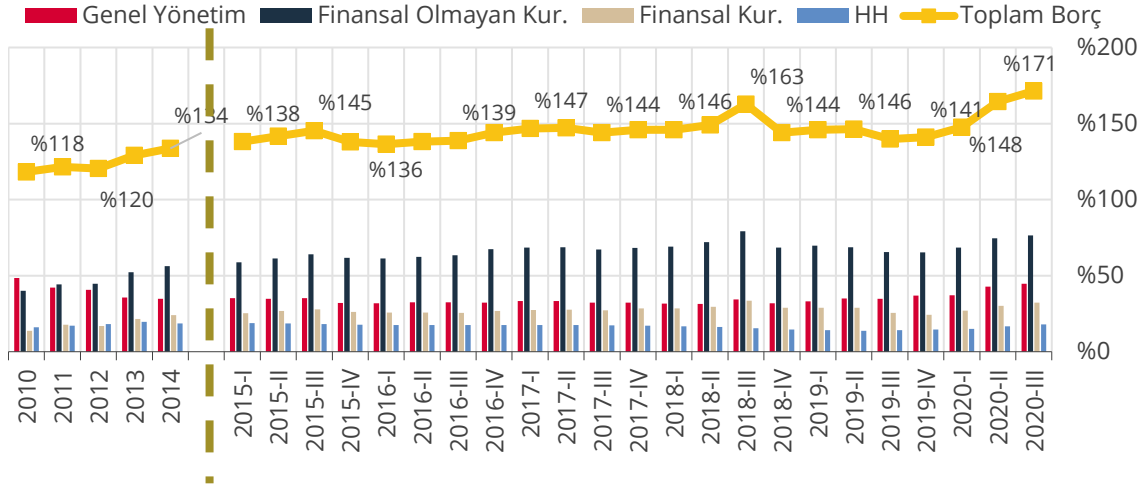
Son Gözlem:2020-III

Dipnot: Diğer ülke verileri 2020 II. çeyrek itibarıyla.

Yerleşik Sektörlerin Toplam Borcu

Yurt içinde yerleşik sektörlerin kullandıkları krediler ve ihraç ettikleri borçlanma senetlerinin toplamından oluşan finansal hesaplar tanımlı toplam borcun GSYH'ye oranı, 2020 yılı üçüncü çeyreğinde %171 seviyesine yükselmiştir. (Grafik 21).

Grafik 21: Sektörlerin Toplam Borcu/GSYH* (%)

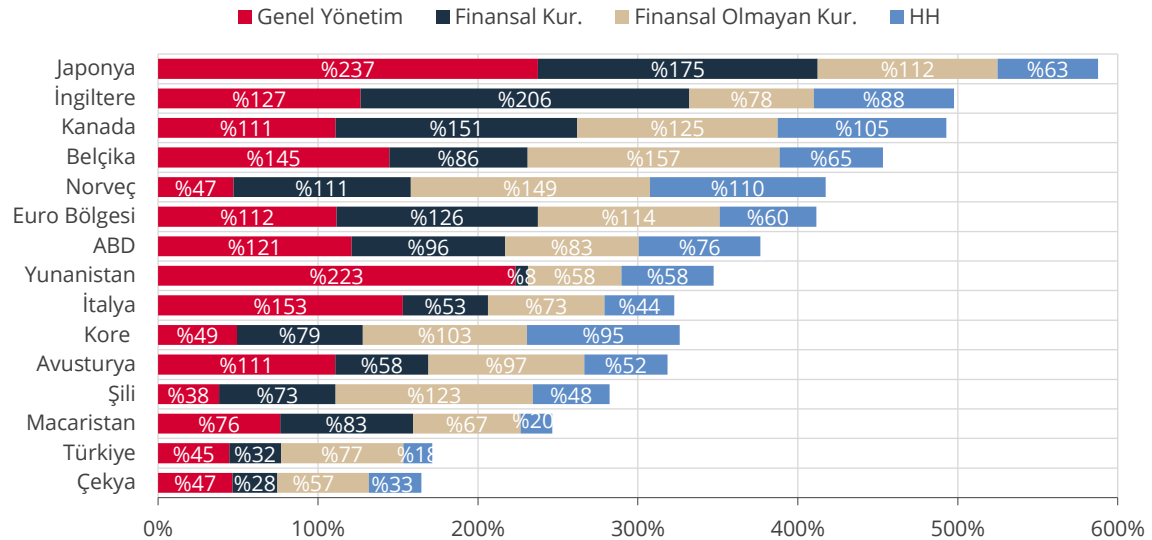
Kaynak: TCMB, TÜİK.

Son Gözlem: 2020-III

(*) Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır.

Söz konusu borçluluk oranı diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında; 2020 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla Türkiye'de yerleşik sektörlerin toplam borcunun düşük seviyede gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 22).

Grafik 22: Borç/GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla* (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

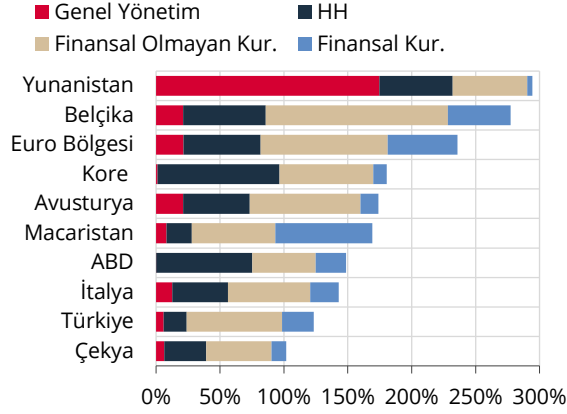
Son Gözlem: 2020-III

(*) Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır.

Dipnot: Diğer ülke verileri 2020 II. çeyrek itibarıyla.

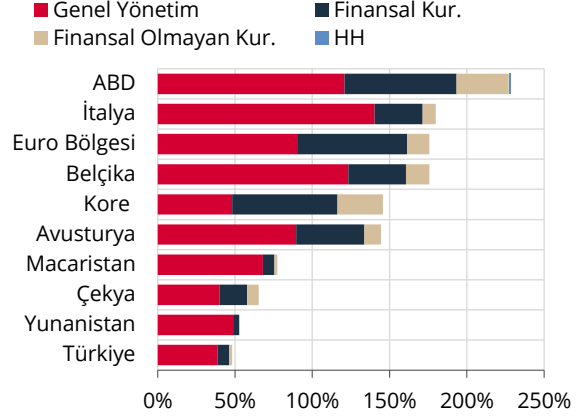
Borçluluk oranının finansal araçlar itibarıyla ülke karşılaştırması yapıldığında; 2020 yılı üçüncü çeyreklik dönemi itibarıyla Türkiye'nin kredi/GSYH ve borçlanma senetleri/GSYH oranı açısından göreceli olarak düşük seviyede yer aldığı görülmektedir. Kredi borçluluk oranında en büyük sektör GSYH'nın %75'i ile finansal olmayan kuruluşlar olurken, borçlanma senetlerinde %39 ile genel yönetim önde gelen sektör olmuştur (Grafik 23 ve 24).

Grafik 23: Kredi/GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD. Son Gözlem: 2020-III
Dipnot: Diğer ülke verileri 2020 II. çeyrek itibarıyla.

Grafik 24: Borçlanma Sen./GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD. Son Gözlem: 2020-III
Dipnot: Diğer ülke verileri 2020 II. çeyrek itibarıyla.